

Wilk

- między kulturowym symbolem i naukowymi faktami

Fot. R. Mysłajek

dr hab. inż., prof. UW
Robert Mysłajek

Wykładowca

dr hab. inż., prof. UW
Robert Mysłajek

Zakład Ekologii i Ewolucji Zwierząt
Instytut Ekologii
Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego

Stowarzyszenie dla Natury „Wilk”

Odwieczny strach przed wilkiem

Stanisław ze Skarbimierza
(1365-1431)

Pierwszy rektor. odnowionego w 1400 roku
Uniwersytetu Krakowskiego (obecnie Uniwersytet
Jagielloński).

Odwieczny strach przed wilkiem

Popularny był zakaz wymawiania imienia wilka, stąd też np. w okolicach Puław, nazywano go „jakubkiem”.

Ten zabobonny zwyczaj piętnowano już w XV wieku. Robił to w swoich pismach m.in. Stanisław ze Skarbimierza - Rektor Uniwersytetu Krakowskiego.

Wilk z Gubbio

W kulturze europejskiej zachowało się podobne wyobrażenie świętego Franciszka i towarzyszącego mu wilka.

Według legendy święty ten miał spowodować przemianę wilka, który wcześniej budził przerażenie wśród mieszkańców Gubbio, w łagodne, nie zagrażające nikomu stworzenie.

Warunkiem jednak tego paktu było zobowiązanie się mieszkańców tego miasta do karmienia i dbania o obłaskawionego wilka.

Wilk Gromniczny

Ochronę przed wilkami mały zapewnić także artefakty chrześcijańskie, wśród których szczególnie popularna była poświęcona świeca, gromnica.

Stąd zapewne łączenie z wilkami właśnie Matki Boskiej Gromnicznej, której święto celebrowano 2 lutego.

Według ludowej legendy w lutowe noce chodzi ona z zapaloną świecą po polach i miedzach, chroni oziminy przed wymarzeniem i oświetla drogę zbłąkanym podróżnym. W wędrowce towarzyszy jej oswojony wilk, zwany Gromnicznym, którego ocaliła litościwie przed rozsierzonymi chłopami, ukrywając go pod swą szatą, a następnie skierowała na drogę dobra i uczyniła swoim sługą.

Z okolic Tomaszowa Lubelskiego pochodzi opisana przez etnografów tradycja, w ramach której obchodzono z gromnicami wioski, by powierzyć inwentarz opiece Matki Boskiej.

Wilk Gromniczny

Wilk gromniczny

Szła Najświętsza przez bór Panienska,
miała płaszcz błękitny, białą sukienkę
i szło wilczysko chytre, przyczajone, przemarznięte,
za Panną Świętą.

Wilka szukali z kłonicami,
jak go znajdą, kości mu potamią:
zeżarł zeszej zimy ciele białe, prześliczne
w samą Gromniczną!

Spotykają chłopci świętą podróżną,
zdejmowali czapki, patrzą – na próżno:
„Wybacz nam, pani wspaniała,
czyś wilka nie widziała?”

Zjadł on sierotce Jasi jagnię chude,
zagryzł wołu w stajni i psy po budach.
Wielka twa łaska, Matko, straszna jego ohyda,
więc nam go wydaj!”

„Anim go szukała, ani go wydam.
Patrzcie lepiej po sercach, to się wam przyda,
bo tam to właśnie, a nie wśród ścieżyn,
wilk leży!”

Poszły rosłe chłopiska milcząc do chałup.
Ogląda się Panienska po śniegu białym,
ogłąda się wszędzie, aż spod płaszczu jej milczkiem
wylażł łeb wilczy!

„A tuś mi, dławco jagniąt bezbronnych?
Katom cię wydać byłabym skłonna,
tylko że nad twą wilczą niedolą
serce mnie boli.

Skoroś sam znalazł moją opiekę
zostań już przy mnie, bo gdzie uciekniesz!
Będiesz mi za to roztropnie służył
zimą w podróży.”

Odtąd chodzi wilk z Matką Najświętszą wiernie
przez śniegi puste, zawiane ściernie,
pełniąc wśród nocy mroźnych i długich
różne posługi.

A kiedy jasną gromnicą świeci
Panna przezczysta pośród zamieci,
tuż i Gromniczny Wilk za swą panią
jarzy ślepiami.

Kazimiera Iłakowiczówna
(1892-1983)

Święty od wilków

W tradycji ludowej utrzymuje się do dzisiaj także kult św. Mikołaja jako opiekuna pasterzy, bydła i ujarzmiela wilków.

Na terenie obecnej Ukrainy, Białorusi, Polski i Rosji, św. Mikołaj występował jako pogromca wilków, ale też jako ich opiekun.

Gospodarze i pasterze modlili się wówczas do św. Mikołaja, pościli, palili ogniska i składali mu na ołtarzach ofiary zwane wilkami w postaci wieńców z lnu i konopi oraz jaj, a także prowadzili na plebanię owce i jagnięta.

Ikona św. Mikołaja Cudotwórcy.
Warsztat staroobrzędowców bezpopowców, XIX w.
Zbiory Muzeum Narodowego w Warszawie
(domena publiczna)

Święty od wilków

Sanktuarium w Kryłowie

„W drugiej połowie minionego stulecia miejsce to zaliczane było do najświetniejszych sanktuariów Chełmszczyzny, Zamojszczyzny i Wołynia. Każdej niedzieli i w każde święto gromadziły się tu dziesiątki ludzi. Na Wilcze Uroczysko ściągali tłumy.

W świetle zebranych relacji trudno mówić jedynie o kulcie Św. Mikołaja, to był zapewne dodatek do osobliwych wierzeń i uzdrowicielskiej cudownej mocy świętego wilka.

Te wierzenia o cudownej mocy wilka sprawiły, iż kobiety, które nie mogły zajść w ciążę siadały na tym wilku głaskały go po brzuchu a następnie wskakiwały na chwilę do źródła i to wystarczyło, aby oczekiwać swoich marzeń tych czy innych”

Wiktor Zin

„Opowieści o polskich kapliczkach”

Wilki w życiu wsi

Wiara w magiczną moc wilków znajdowała swoje odbicie także w innych ludowych wierzeniach mieszkańców Lubelszczyzny.

Etnografowie tego regionu opisywali przypadki umieszczania krtani wilka w ulu by sprawić, żeby pszczoły stawały się silniejsze.

Natomiast złodzieje do odstraszenia pilnujących dobytku psów wykorzystywali wilcze sadło.

Litwinka w wilkiem (Fot. Adam Wisłocki)
Zbiory Biblioteki Narodowej w Warszawie
(domena publiczna)

Wilki w życiu wsi

Krótki żywot wilczej bajki

Dnia 25.II br. Kom. Pow. MO w Zamościu telefonicznie zaalarmowała WRŁ w Lublinie, iż wataha wilków w liczbie 49 napadła w dniu 24 lutego br. na wsie Hudków i Dominikanówka w pow. zamojskim, powodując panikę wśród mieszkańców. Ofiarą rozszalonej watahy padł jeden mieszkaniec napadniętej wsi.

Łowczy powiatowy na powiat zamojski na zlecenie WRŁ zorganizował odpowiednią obławę. Prez. WRN w Lublinie zażądało od WRŁ szczegółowego sprawozdania z przebiegu tej obławy.

Po sprawdzeniu wyjaśniło się, że podane informacje były świadomie fałszywe. We wsi nie było ani jednego wilka. Całą bajkę wymyślili miejscowi chłopcy, aby upozorować niechęć do wywózki drzewa z lasów państwowych, Winnych szerzenia paniki należy pociągnąć do odpowiedzialności.

Józef Koziejowski
Lublin

Canis lupus lupus

Fot. P. Marczakowski

W Polsce występuje
podgatunek
Canis lupus lupus

Jest to podgatunek
nominatywny, czyli taki na
podstawie którego dany
gatunek został opisany
naukowo po raz pierwszy.

Jak rozpoznać wilka?

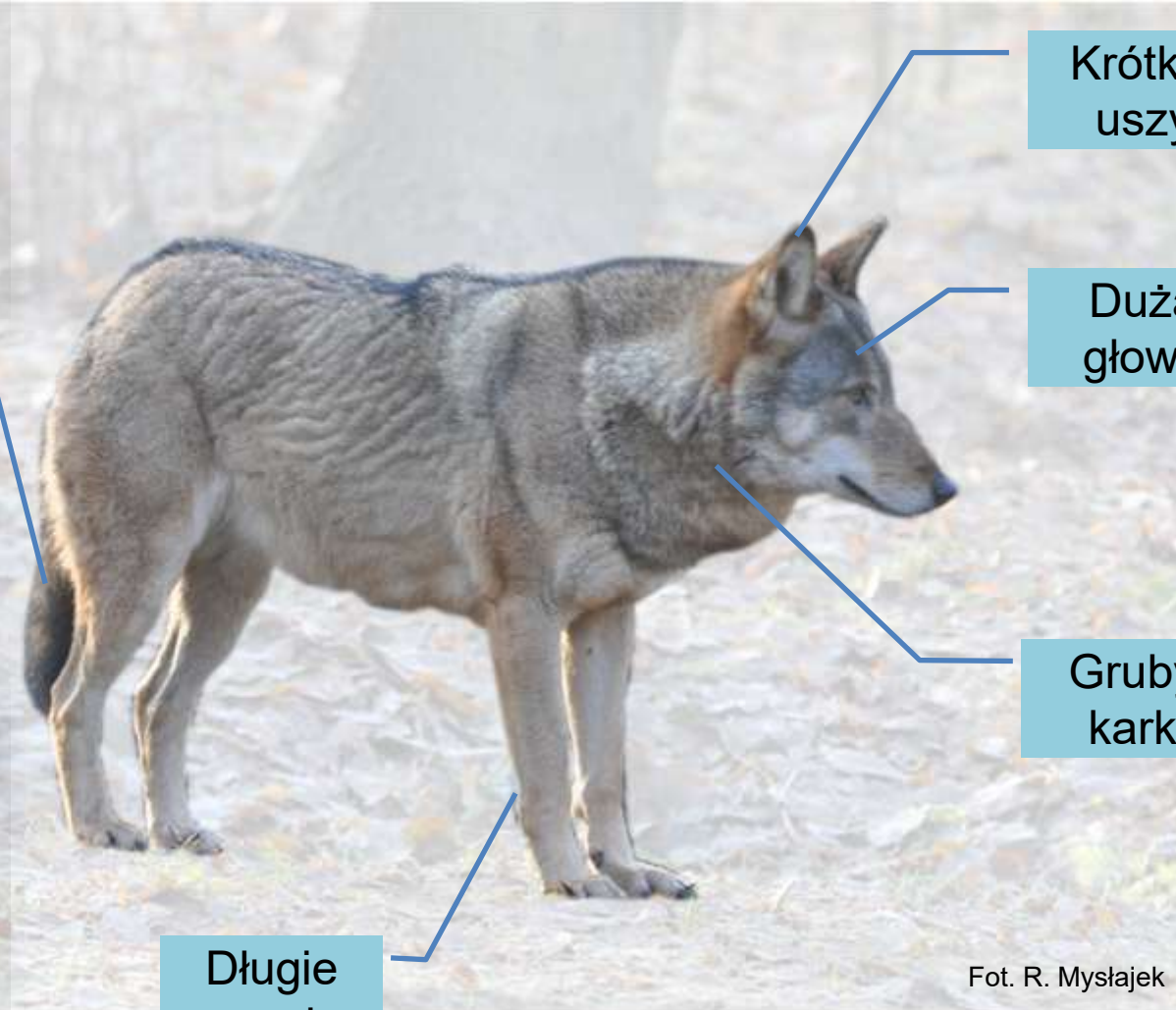
Jak rozpoznać wilka?

Puszysty
ogon

Długie
nogi

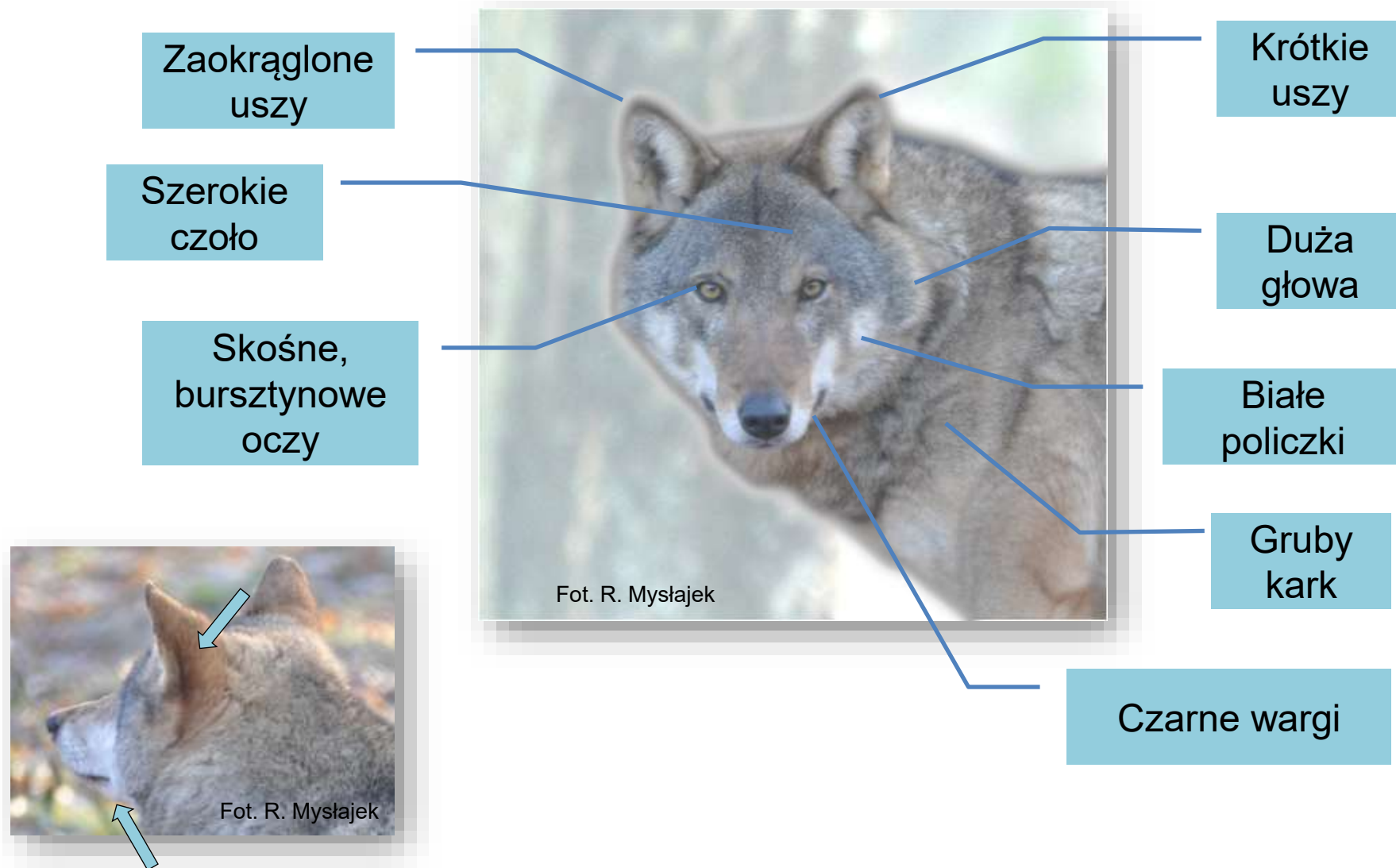
Krótkie
uszy

Duża
głowa

Gruby
kark

Fot. R. Mysłajek

Jak rozpoznać wilka?

Sezonowe zmiany sierści

zima

Zimowe futro wilka jest grube i puszyste, co optycznie powiększa sylwetkę.

lato

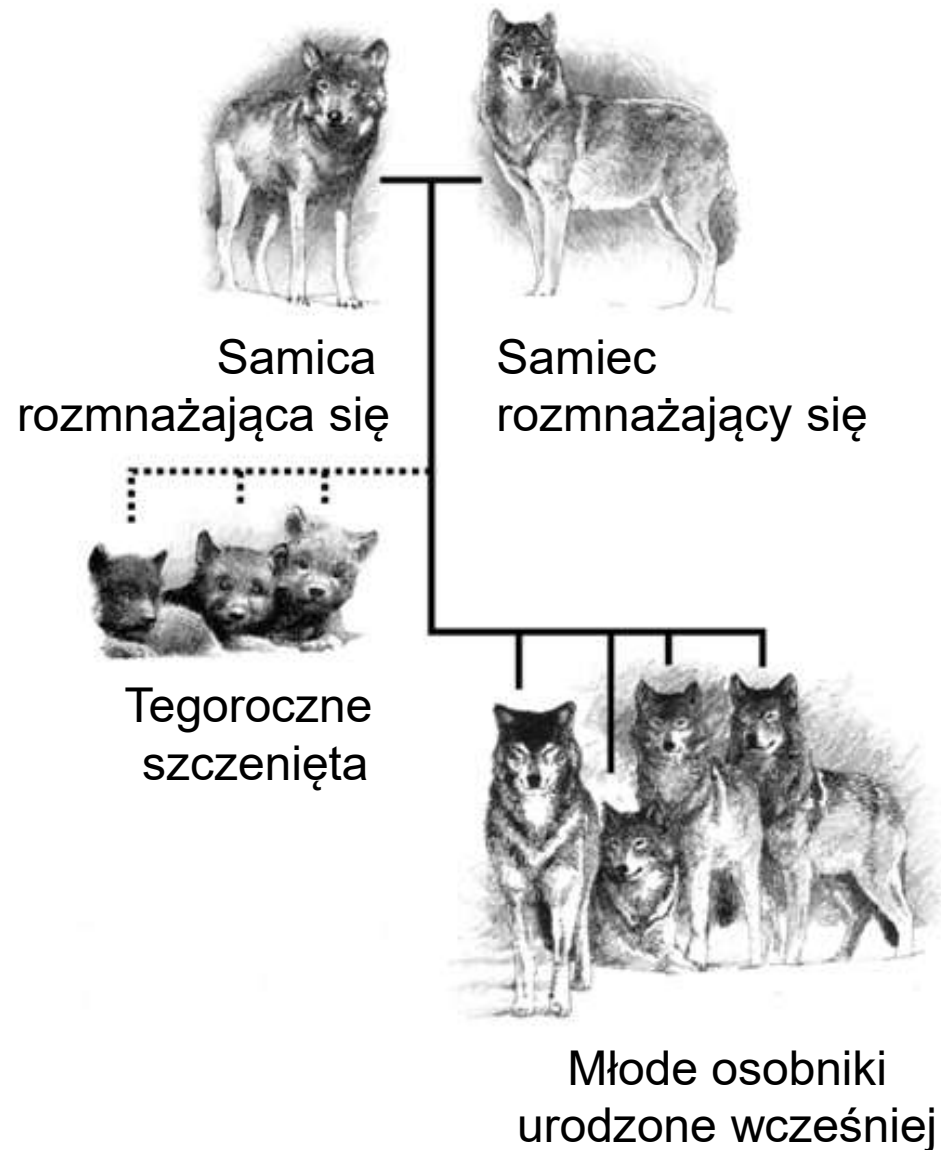

Latem sierść wilka jest cienka i przylegająca do ciała, przez co sylwetka wydaje się szczuplejsza.

Wilki żyją w grupach rodzinnych

Wilcza grupa rodzinna

Przeciętna grupa rodzinna wilków w Polsce ma ok. 6 osobników, ale zdarzają się grupy liczniejsze jeśli przeżywalność szczeniąt jest wysoka.

Wilki komunikują się różnymi sposobami

Mowa ciała

Fot. R. Mysłajek

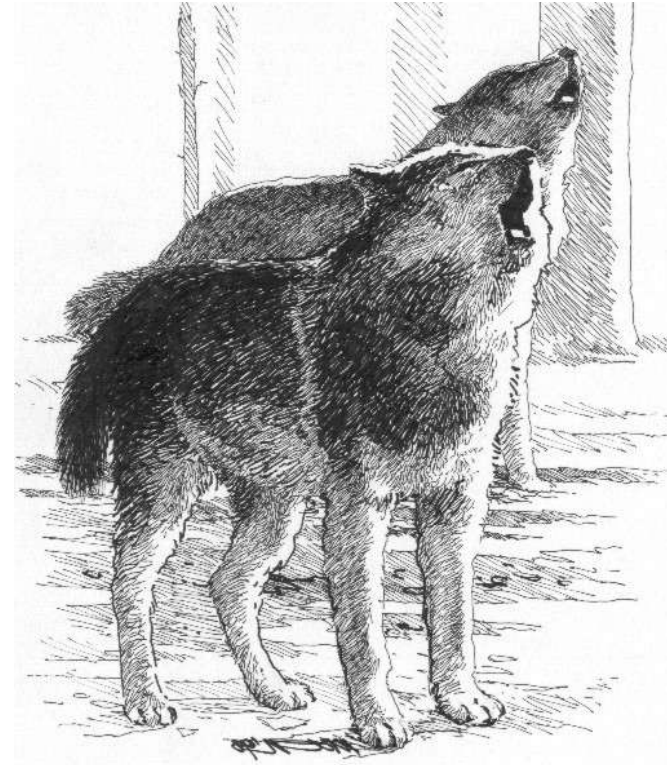
Komunikacja sygnałami zapachowymi

Wilki znakują terytoria
odchodami, moczem i
drapaniem gruntu

Komunikacja dźwiękami

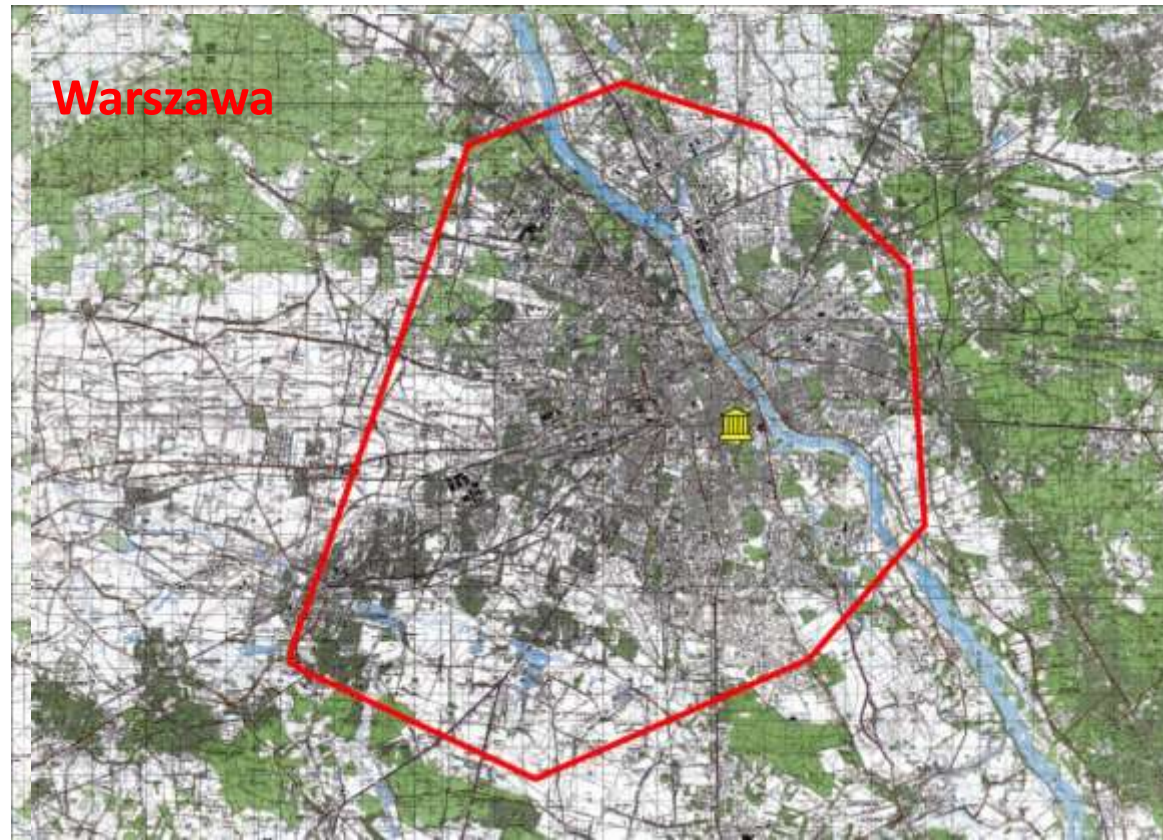
- Wilki posługują się wieloma różnymi dźwiękami: wyciem, skomleniem, popiskiwaniem, szczekaniem...
- Wycie służy komunikacji długodystansowej
- Główna rola wycia to wymiana informacji pomiędzy osobnikami z tej samej grupy rodzinnej
- Wycie jest słyszalne nawet z odległości ok. 10 km

Rys. M. Król

Każda wilcza grupa rodzinna ma terytorium

Powierzchnia przeciętnego terytorium wilczej grupy rodzinnej w Polsce to ok. 300 km², ale zdarzają się i dużo większe.

Wilki rozmnażają się tylko raz w roku

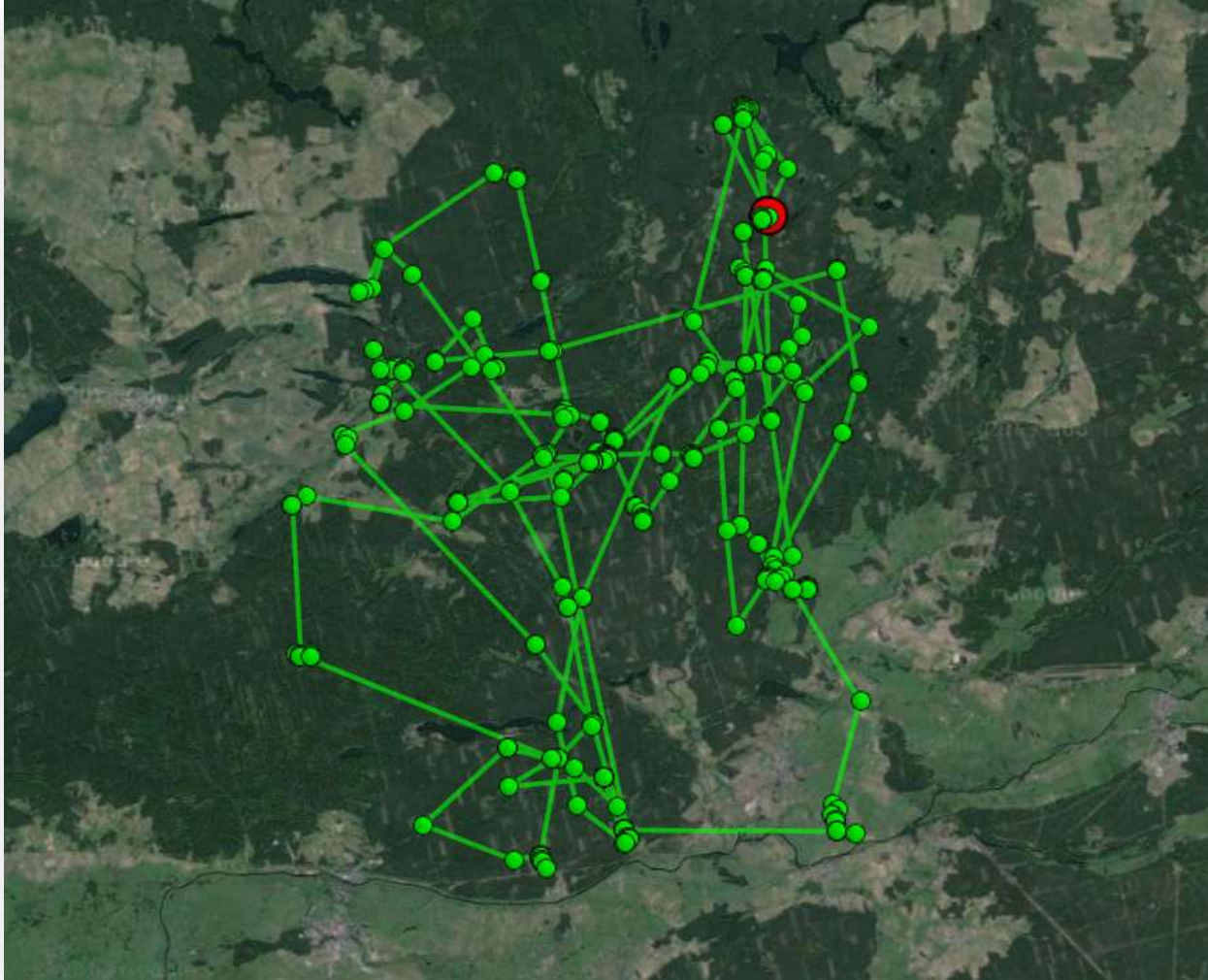
- Rozród raz w roku (ruja zimą, porody przełom kwietnia/maja)
- Średnio 6 młodych w miocie (do 11), ale wysoka śmiertelność młodych skutkuje niską (1-3) przeżywalnością do końca pierwszej zimy.

(Fot. R. Mysłajek)

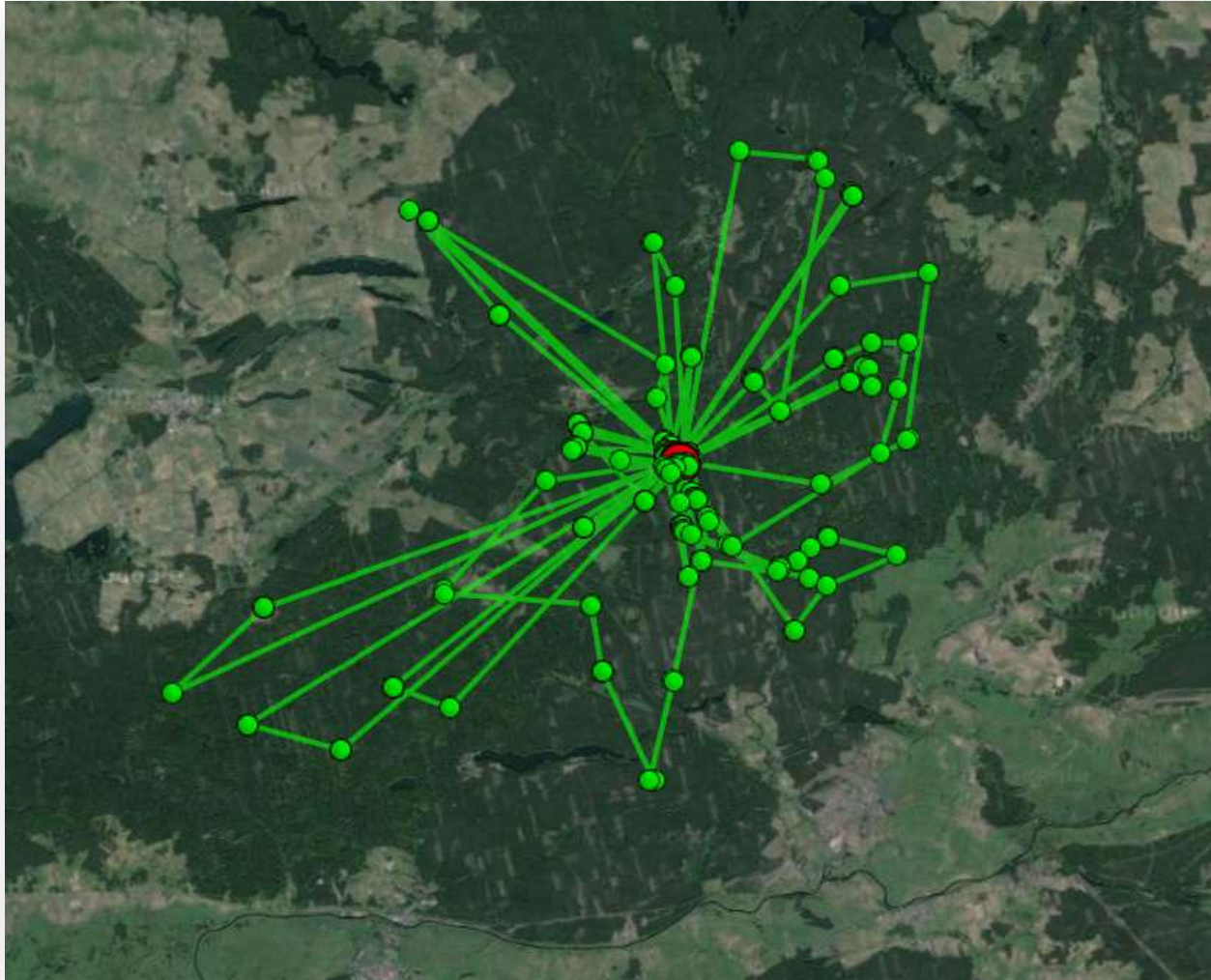

Samce wilków dokarmiają samice i szczenięta

Użytkowanie terytorium przez rozmnażającego się samca wilka **zim**

Samce wilków dokarmiają samice i szczenięta

Użytkowanie terytorium przez rozmnażającego się samca wilka **wiosną**, po urodzeniu się młodych.

Szczenięta giną z różnych przyczyn

Martwe szczenię wilka opanowane przez świerzbowca

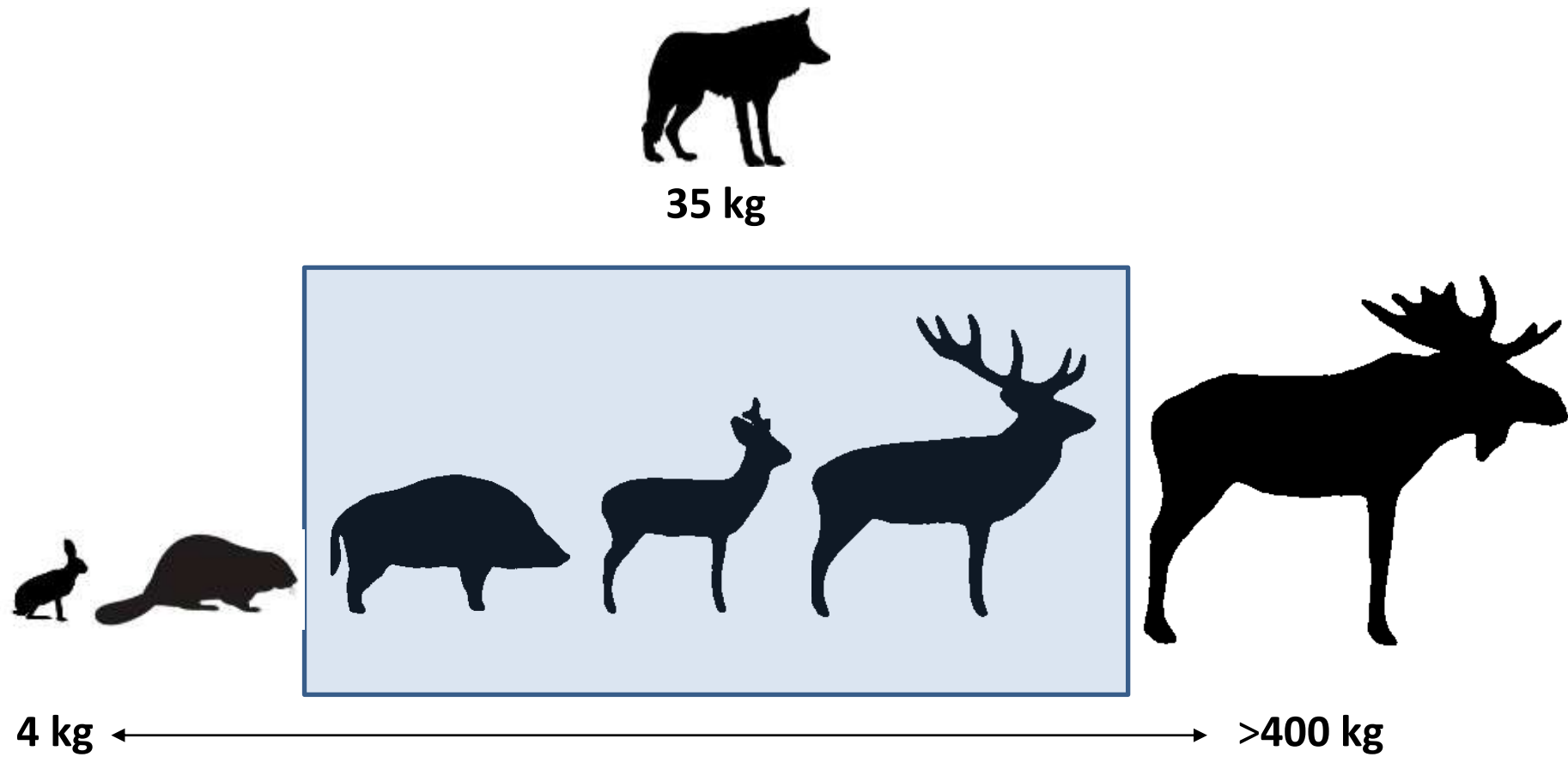
- Choroby (nosówka, parwowiroza, choroby odkleszczowe)
- Pasożyty (świerzbowiec)
- Wilki z obcych grup
- Kolizje z pojazdami
- Celowe zabijanie przez ludzi

Wilki to mięsożercy

Fot. A. Kasprzak

Wilki to mięsożercy

Wilki to mięsożercy

Fot. S. Mendel

Bóbr bywa ważnym elementem diety wilków

Fot. S. Nowak

Dorośle wilki giną z różnych przyczyn

- choroby
- pasożyty
- niedożywienie,
- agresja międzyosobnicza

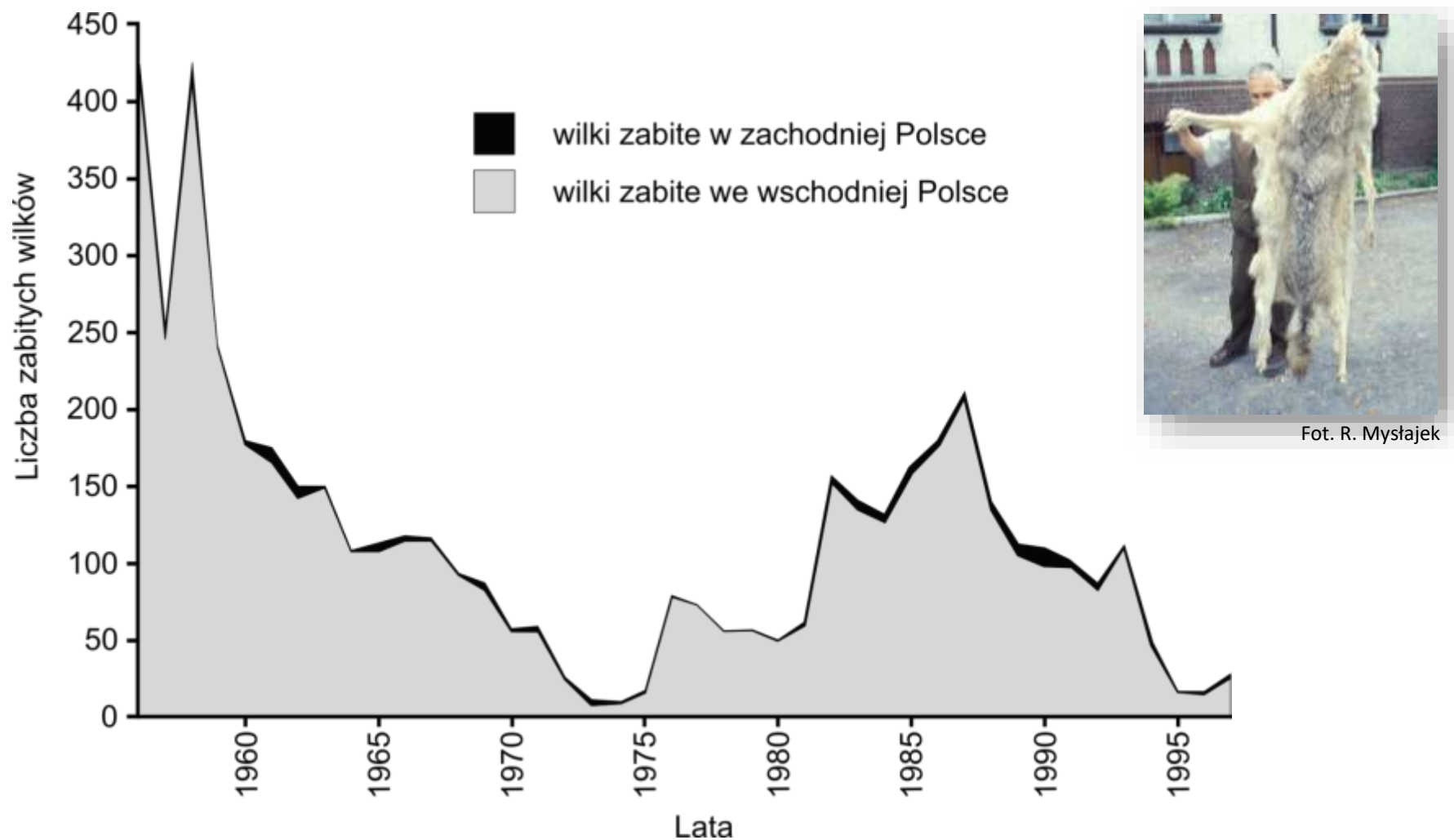

30S

2013-06-03 11:54:10

Eksterminacja wilków w Polsce po 1945 r.

Fot. R. Mysłajek

Kampania na rzecz ochrony wilka i rysia

1990-1998: kampania organizacji pozarządowych na rzecz ochrony wilka i rysia w Polsce

Koordynatorką była dr hab. Sabina Pierużek-Nowak

1990-1996 – prezes Stowarzyszenia Pracownia na rzecz Wszystkich Istot

od 1996 – prezeska Stowarzyszenia dla Natury „Wilk”
profesorka Uniwersytetu Warszawskiego

Fot. M. Figura

Obecny status prawny wilka w Polsce

Fot. P. Marczakowski

Gatunek objęty ścisłą ochroną

- w całym kraju od 1998 r.

Rozporządzenie o ochronie gatunkowej wydał prof. dr hab. Jan Szyszko.

Uzasadnienie: (...) *Wilk spełnia ważną rolę w utrzymaniu równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym i jest naturalnym regulatorem liczebności i stanu zdrowotnego zwierzyny łownej (...)*

Zwierzęta hodowlane można chronić

Przekazywanie hodowcom narzędzi zabezpieczających inwentarz: owczarki podhalańskie, pastuchy elektryczne, fladry.

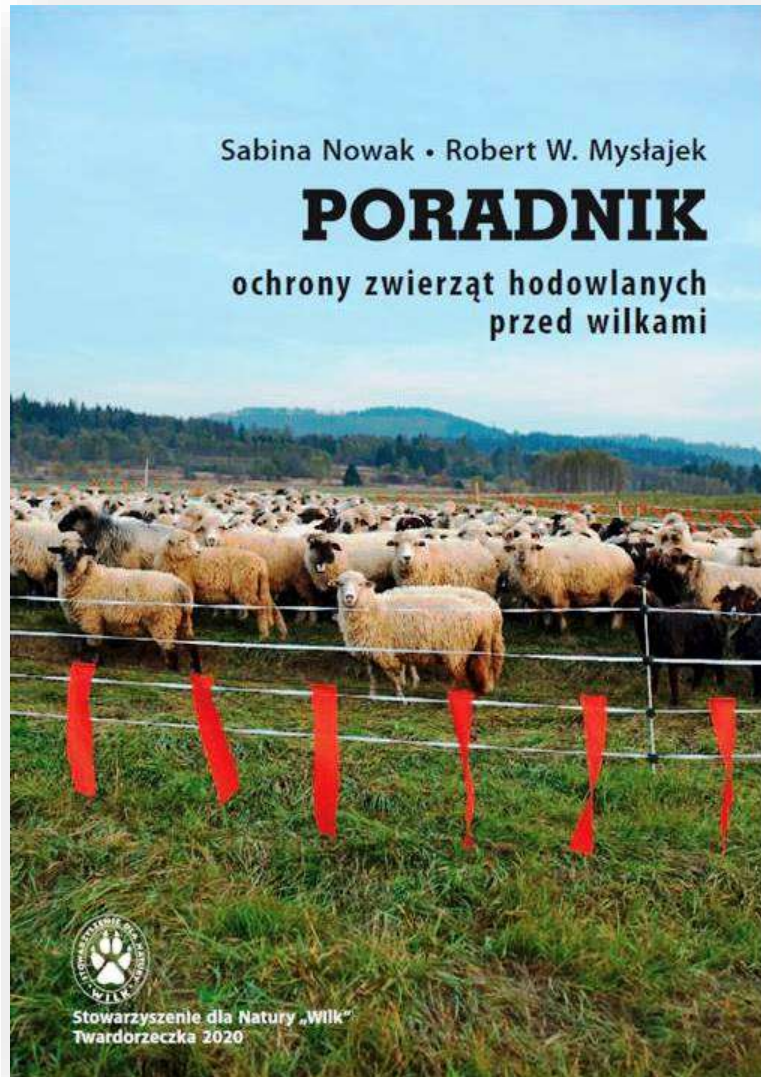

Fot. R. Mysłajek

Fot. S. Nowak

Pomoc dla hodowców

Bezpłatne poradniki dla hodowców

Książkę można pobrać w formacie pdf

www.polskiwilk.org.pl

Śmiertelność wilków na drogach jest ogromna

Fot. R. Sawicki

Kłusownictwo: zabijanie z broni palnej

Fot. R. Mysłajek

Zabieranie szczeniąt z lasu

Fot. R. Mysłajek

Kłusownictwo: wnyki

Wilk we wnykach w Cedyńskim Parku Krajobrazowym. Fot. Archiwum Stowarzyszenia dla Natury „Wilk”

Uwalnianie wilków z wnyków

www.polskiwilk.org.pl

AKTUALNOŚCI WILK BYŚ NIEDŹWIEDŹ JAK CHRZONIĆ OCHRONA INWENTARZA EDUKACJA O NAS EN 🔍 f y @

Stowarzyszenie
dla Natury „Wilk”

Pracownicy: Michał Figura, Aleksandra Mizelińska, Daniel Mizeliński

